

ASUKKAIDEN KOKEMUKSET ASUINALUEIDEN SOSIAALISESTA SEKOITTAMISESTA JA MONINAISTAMISESTA: ETÄÄNTYMISTÄ JA LÄHENTYMISTÄ

Kirsi Juhila: YTT, professori, Tampereen yliopisto

Mikko Ilmoniemi: YTM, näätöskirjatutkija, Tampereen yliopisto

Veera Niemi: YTM, projektitutkija, Turun yliopisto

Riikka Perälä: VTT, tutkijatohdori, Y-Säätiö

Jarkko Rasinkangas: VTT, yliopistonlehtori, Turun yliopisto

kirsi.juhila@tuni.fi; mikko.ilmoniemi@tuni.fi; veevi@utu.fi;

riikka.perala@ysaatio.fi; jarrasin@utu.fi

Janus vol. 33 (3) 2025, 257–274

Janus

Tiivistelmä

Sosiaalisella sekoittamisella tarkoitetaan erityyppisten ja hallintasuhteiltaan erilaisten asuntojen sijoittamista asuinalueille, mikä toisi moninaisia, erilaisissa sosioekonomisissa asemissa olevia sekä eri-ikäisiä ja -taustaisia asukkaita samoille alueille ja lisäksi heidän kanssakäymistään. Tässä kirjallisuuskatsausartikkelissa kysytään, millaisena asukkaat kokevat tämän politiikan keskinäisen vuorovaikutuksensa näkökulmasta. Analyysiin valikoitui 32 tutkimusta, joissa kokemuksia tarkastellaan ennalta kategorisoidujen asukasryhmien, kuten omistus- ja vuokra-asujien tai eri yhteiskuntaluokkiin tai etnisiin ryhmiin kuuluvien, kokemusten erittelynä ja vertailuna. Kokemukset asettuvat akselille etääntyminen-lähentyminen eli sosiaalisen sekoittamisen politiikka voi tavoitteidensa vastaisesti lisätä ryhmien välistä etäisyyttä, mutta onnistuessaan myös vahvistaa läheisempää vuorovaikutusta. Asukkaiden kokemukset ovat lopulta ratkaisevia siinä, miten sosiaalisen sekoittamisen politiikassa onnistutaan, joten tutkimuksen tuloksilla on relevanssia politiikan arvioinnissa ja kehittämisessä.

JOHDANTO

Asuinalueiden sosiaalinen sekoittaminen on pitkään käytetty ja tutkittu painotus länsimaisessa kaupunkisuunnittelussa ja asuntopolitiikassa (Galster & Friedrichs 2015). Myös Suomessa asunto- ja kaupunkipolitiikka ovat tavoitelleet kokonaisvaltaista sosiaalista sekoittamista (Valtioneuvosto 2021; Vaattovaara ym. 2018; Rasinkangas ym. 2023). Poliittikan keskeinen tavoite on asuinalueiden eriytymisen ehkäiseminen, mitä on viime vuosina perusteltu erityisesti yhteiskunnallisen eriarvoistumiskehityksen pysäyttämisen ja maahanmuuttajaväestön integroitumisen näkökulmista. Sosiaalisen sekoittamisen juuret

ovat kuitenkin hyvinvointivaltion rakentamisen alkuvuosikymmenissä. Esimerkiksi Helsingissä tämän politiikan mukaisia, laajojen vuokrataloalueiden syntymistä ehkäiseviä asuntopoliittisia linjauksia tehtiin jo 1960-luvun alussa (Vaattovaara & Kortteinen 2012, 61).

Sosiaalisella sekoittamisella on Suomessa useimmiten tarkoitettu erityyppisten ja hallintasuhteiltaan erilaisten asuntojen sijoittamista kaupunginosaan (Rasinkangas ym. 2023). Asuntokannan monipuolistumisen odotetaan tuovan mukanaan moninaisen asukasrakenteen eli erilaisiin sosioekonomisiin ryhmiin kuuluvia sekä eri-ikäisiä ja -taustaisia asukkaita samoille asuinalueille. Tämän nähdään tuottavan positiivisia naapu-

rusto- ja aluevaikutuksia eli estävän tai lieventävän segregaatiokehitystä ja sen kielteisiä seurauksia yksilöiden hyvinvointiin ja koko yhteiskuntaan (Vilkama ym. 2023). Asukasrakenteen moninaisuudella tavoitellaan myös asukkaiden välisen vuorovaikutuksen lisääntymistä, minkä toivotaan lisäävän ymmärrystä erilaisista elämäntavoista ja eri asukasryhmiä yhdistävistä tekijöistä (Sarkissian 1976; Rasinkangas ym. 2023).

Sosiaalinen sekoittaminen kytkeytyy kiihtyvään kaupungistumiskehitykseen ja sopii yhteen hyvinvointivalttiollisten, kansalaisten yhdenvertaisuutta ja asumisen oikeuksia painottavien lähtökohtien kanssa. Siihen liittyy kuitenkin myös kriittisiä tekijöitä. On esimerkiksi eri asia suunnitella uutta asuinalueita sosiaalisen sekoittamisen pohjalta kuin saneerata jo olemassa olevia asuinalueita, joissa voi olla toimivia naapurustoja ja asuinympäristöjä. Lisäksi tilallinen läheisyys voi synnyttää epäviihtyvyyttä ja muuttoliikettä sekä tavoitteensa vastaisesti lisätä sosiaalisia eroja (Kortteinen 2022, 15). Kriittisimmissä puheenvuoroissa väitetään sosiaalisen sekoittamisen tuottavan rinnakkaisia maailmoja, joissa asukkaiden väliset erot pikemminkin korostuvat (Bosch & Ouwehand 2019).

Kysymme tässä artikkelissa, millaisena asukkaat kokevat asuinalueiden sosiaalisen sekoittamisen politiikan ja moninaisuuden tavoittelun asukkaiden vuorovaikutuksen ja naapurustosuhteiden näkökulmasta. Haemme vastausta kysymykseen kirjallisuuskatsauksen avulla. Vaikka sosiaalisen sekoittamisen tavoittelu ohjaa suomalaista asuntopoliittikkaa ja kaupunkisuunnittelua, asiaa on toistaiseksi tutkittu vain vähän asuk-

kaiden näkökulmasta (esim. Dhalmann & Vilkama 2009). Analyysimme nostaa esiin teemoja, joilla on relevanssia sosiaalisen sekoittamisen politiikan arvioinnissa erityisesti sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien asukkaiden näkökulmasta, joiden mahdollisuudet valita asuinalueensa ovat rajatut. Sosiaalisen sekoittamisen ja moninaisuuden tarkastelu asukkaiden kokemusten näkökulmasta auttaa myös vahvistamaan aiheen teoreettiskäsitteellistä jäsentämistä.

SOSIAALINEN SEKOITTAMINEN KAUPUNKISUUNNITTELUSSA

Sosiaalinen sekoittaminen (*social mix*) on moniulotteinen käsite, ja sen toteuttamisstrategiat vaihtelevat yhteiskunnittain (Smets & Salman 2008). Koska sekoittamiseen pyritään yleensä erityyppisten asuntojen tarjonnan kautta, käsitteellä viitataan usein asuntojen hallintasuhteiden sekoittamiseen (*tenure mix*, esim. Caesar & Kopsch 2018). Tavallisesti kysymys on sosiaalisen vuokra-asuntokannan osuuden lisäämisestä tai vähentämisestä tietyllä alueella. Erilaisista konteksteista, aineistoista ja metodeista johtuen tutkimustulokset sosiaalisen sekoittamisen vaikutuksista ovat ristiriitaisia. Galster (2007) onkin argumentoinut, että vaikka politiikkaa toteutetaan länsimaisissa yhteiskunnissa laajasti, perustuu toteutus enemmän uskoon myönteisistä vaikutuksista kuin tutkimukselliseen evidenssiin.

Sosiaalisen sekoittamisen alkujuuret ovat 1800-luvun puolivälin teollisuuskaupunkien työväestön elinolojen parantamisen kysymyksissä, jolloin käsite ilmaantui Iso-Britannian ja Yh-

dysvaltojen kaupunkisuunnitteluun. Sarkissianin (1976) analyysin mukaan pyrkimys oli mahdollistaa eri yhteiskuntaluokkien arkipäiväistä kohtaamista kaupunkitilassa, jossa mikään luokka ei olisi hallitsevassa asemassa. Tämän nähtiin lisäävän keskinäistä ymmärrystä ja yleistä sosiaalista koheesiota. Kysymys ei ollut vain työväenluokalle tarjoutuvista positiivisista roolimalleista, vaan kaksisuuntaisesta tiestä, jossa keskiluokankin tuli olla vastaanottavana puolena. Myös yhteiskunnan toimintojen kannalta nähtiin hyödylliseksi, mikäli eri väestöryhmät, työpaikat ja palvelut sijaitsisivat lähellä. Oletuksena oli taloudellisen tehokkuuden lisääntyminen ja sosiaalisen nousun mahdollisuuksien paraneminen. Samalla tavoiteltiin kaupunkikuvallisesti esteettistä rakennetun ympäristön moninaisuutta. Valtaosa näistä sosiaalisen sekoittamisen taustalla olevista, koko yhteiskunnan ja ihmisten elämän kannalta myönteisistä perusteluista on säilynyt tähän päivään asti.

Segregaation hallintakeinoksi sosiaalinen sekoittaminen muuntui selvemmin maailmansotien jälkeisenä aikana laajojen kaupunki-uudistustoimenpiteiden yhteydessä Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Teolliselle työvoimalle nopeasti rakennetuille vuokratiloille oli keskittynyt paljon heikossa asemassa olevia ihmisiä, ja alueita haluttiin tästä syystä saneerata (Hess ym. 2018). Motiivina oli pelko kielteisestä naapurustovaikutuksesta eli 'köyhyyskulttuurin' ja marginalisoitumisen leviämisestä asukkaiden keskuudessa (esim. Wilson 1987; Wacquant 2008). Tämä motiivi on edelleen vahva sosiaalisen sekoittamisen perustelu.

Sekoittamiseen liittyviä uudistuksia on myös kritisoitu. Alkuperäisistä uusien alueiden suunnitteluideoista poiketen sosiaalista sekoittamista on tehty usein olemassa olevilla asuinalueilla ja lähinnä purkavan täydennysrakentamisen kautta (Hess ym. 2018). Uutta asutuskantaa on kohdennettu keskiluokkaa houkuttelevaksi ja samalla moninaisuus on liudentunut keskiluokalle suunnatuksi, gentrifikaatioon liittyväksi kaupunkisuudistusstrategiaksi (Lees 2008). Osa uudistettavien alueiden asukkaista on joutunut muuttamaan pois asunnoistaan purkamisen tai asuntojen hintojen nousun myötä, jolloin on hajotettu sosiaalista tukea tarjoavia verkostoja ja alueiden kulttuuria (esim. Pull & Richard 2019; Mäki ym. 2023). Kansainvälisessä tutkimuksessa ilmiötä on kuvattu *displacement*-käsitteellä (esim. Watt 2022). Sosiaalinen sekoittaminen onkin herättänyt vasta-argumentteja työväenluokan arvojen ja keskinäisen solidaarisuuden mitätöimisestä (Sarkissian 1976; Lees 2008) ja sosiaalisen inklusion tavoitteen ja huonosaisempien asukasryhmien aseman parantamisen unohtamisesta (esim. Arturson ym. 2015).

Pohjoismaissa sosiaalisen sekoittamisen yleiset tavoitteet ovat sopineet hyvin hyvinvointivaltiokontekstiin ja asuntopolitiikkaan (Tunström ym. 2016; Vaattovaara ym. 2018). Tasa-arvoisuuden eetos oli kaupunkisuunnittelua ohjaava periaate esimerkiksi Ruotsissa jo 1970-luvun alussa (Andersson ym. 2010) ja vakiintui samoihin aikoihin Suomessakin varsinkin Helsingin toteuttamassa asuntopolitiikassa (Kortteinen 2022). Tämä ei ole kuitenkaan estänyt segregaation nousemista ajankohtaiseksi poliittiseksi kysymykseksi

myös Pohjoismaissa (esim. Kortteinen & Vaattovaara 2015; Seemann 2021). Sosiaalista sekoittamista perustellaan enenevässä määrin segregaatian ehkäisyyn toimenpiteenä niin paikallisella kuin kansallisella tasolla (esim. Rosengren ym. 2023; Vilkama ym. 2023; Antikainen ym. 2017). Esimerkiksi Tanskan 'ghettoistumisen' vastaisessa kaupunkisuunnittelupolitiikassa pyritään moninaistamaan liian maahanmuuttajavaltaisina pidettyjä asuinalueita (Seemann 2021).

Suomessa on toteutettu asuinalueille kohdennettuja kaupunkiuudistustoimenpiteitä erityisesti ympäristöministeriön koordinoimien lähiöuudistusohjelmien muodossa 1990-luvun puolivälistä lähtien. Vaikka ohjelmat ovat pitäneet sisällään segregaatian hallinnan tavoitteita, kansainvälisten esimerkkien kaltaisia, asuntokantaa laajasti purkavia ja uudistavia toimenpiteitä ei ole niiden yhteydessä toteutettu (ks. Mäki ym. 2023). Ne ovat olleet pikemminkin perusparannusten ohella kumppanuusajatteluun perustuvaa alueellista kehittämistyötä, joilla on ollut vaikutusta asukkaiden osallisuuteen ja eri asukasryhmien keskinäiseen vuorovaikutukseen (Nupponen 2001; Ympäristöministeriö 2008). Tästä näkökulmasta ne ovat myös edistäneet sosiaalisen sekoittamisen kannalta tärkeitä tavoitteita

KIRJALLISUUSKATSAUS

Hakustrategia

Tutkimus toteutettiin kartoittavana kirjallisuuskatsauksena, mikä tarkoittaa yleiskuvan saavuttamista aihetta käsit-

televän kirjallisuuden laajuudesta ja sisällöstä (Munn ym. 2018). Katsauksen hakulausekkeet rakennettiin kolmen tekijän varaan. Kirjallisuuden tuli käsitellä tutkimuskysymyksemme – millaisena asukkaat kokevat asuinalueiden sosiaalisen sekoittamisen politiikan ja moninaisuuden tavoittelun asukkaiden vuorovaikutuksen ja naapurustosuhteiden näkökulmasta – mukaisesti (1) asukkaiden (2) kokemuksia (3) sosiaalisesta sekoittamisesta. Lausekkeisiin ei sisällytetty moninaisuuden käsitettä, koska moninaisuuteen liittyviä näkökulmia voi esiintyä tutkimuksissa ilman, että käsite itsessään on tutkimusten keskiössä tai edes mainittuna. Haut rajattiin englannin- ja suomenkielisiin vertaisarvioituihin, vuosituhannen vaihteen jälkeen julkaistuihin artikkeleihin. Haut päätettiin toukokuussa 2024. Taulukko 1 esittelee käyttämämme hakutermit ja tietokannat.

Analyysi

Ryhdyimme työskentelemään aineiston kanssa käymällä artikkelit läpi abstraktien ja tarvittaessa koko tekstin osalta. Lopulliseen aineistoon sisällytimme artikkelit, joissa 1) sosiaalisen sekoittamisen politiikka on tutkimusta kehystävä lähtökohta, 2) aineistot ovat kokonaan tai osittain asukkaiden kokemuksia esiin tuovia, ja 3) aineistoja analysoidaan kokonaan tai osittain siitä näkökulmasta, millaisina asukkaat kokevat sosiaalisen sekoittamisen asuinalueellaan. Näillä kriteereillä aineistoon valikoitui lähiluentaan 49 tutkimusartikkeliä.

Luimme tutkimuksia ensin siitä näkökulmasta, missä ja millaisin aineistoin ne on tehty. Ne sijoittuvat pääasiassa

Taulukko 1. Hakutermit ja tietokannat.

Tietokanta	Hakutermi 1 AND	Hakutermi 2 AND	Hakutermi 3
EBSCO (Political Science Complete, APA PsycArticles, APA PsycInfo, SocINDEX with Full Text) (67) ProQuest (Social Science, Sociology, Psychology ja Arts & Humanities Database) (98) Web of Science (Science CITATION Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Arts & Humanities Citation Index) (145)	"social mixing" OR "socially mixe*" OR "social?mix*" OR "tenure?mix" OR "mixed tenure" OR "mixing of tenures" OR "tenure type mixing" OR "mixing in tenure" OR "Tenure diversification" OR "mixing in housing" OR "housing mix" OR "mixed-income housing" OR "inclusionary housing" OR "housing diversification" OR "ethnic mixing" OR "racial mixing" OR "residential mixing" OR "heterogeneous mixing*" OR "inclusionary zoning" OR "balanced communit*" OR "cohesive communit*" OR "integrated community" OR "balanced neighbo?rho*" OR "cohesive neighbo?rho*" OR "integrated neighbo?rho*"	experienc* OR preferenc* OR percei* OR percej* OR perspectiv* OR attitude* OR opinion* OR understand* OR view*	resident* OR tenant* OR dweller* OR habitant* OR occupan* OR renter* OR neighbo?rho*
Finna (90)	<i>Hakutermit 1 katkaistu kolmeksi eri hauksi</i> sosiaalinen sekoittaminen OR sosiaalinen tasapaino OR sekoittamispolitiikka OR sekoittamisstrategia OR sekoittava kaupunkisuunnittelu sosiaalinen eheys OR asuntokannan sekoittaminen OR asuntotyyppien sekoittaminen OR hallintamuotojen sekoittaminen OR integroiva kaupunkikehittäminen ((asuntokannan OR asukasrakenteen OR väestörakenteen OR kaupunginosan) AND (monimuotoisuus OR monipuolisuus OR moninaisuus))	kokemus OR kokea OR näkökulma OR näkökanta OR mielipide OR näkemys OR suhtautuminen OR suhtautua OR asenne OR kysely OR käsitys OR ajatella OR ajatus	asukkaat OR vuokralaiset OR naapurit OR naapurusto OR yhteisö
Google Scholar (148)	<i>Haku toteutettu kahdessa osassa, joista jälkimmäinen sisältää kaikki yhdistelmätermien erilaiset vaihtoehdot samassa hakulausekkeessa.</i> sosiaalinen sekoittaminen" "sosiaalinen tasapaino" "sekoittamispolitiikka" "sekoittamisstrategia" "sekoittava kaupunkisuunnittelu" "sosiaalinen eheys" "asuntokannan sekoittaminen" "asuntotyyppien sekoittaminen" "hallintamuotojen sekoittaminen" "integroiva kaupunkikehittäminen" "asuntokannan monimuotoisuus" "asuntokannan monipuolisuus" "asuntokannan moninaisuus" "asukasrakenteen monimuotoisuus" "asuntokannan monipuolisuus" "asuntokannan moninaisuus" "väestörakenteen monimuotoisuus" "väestörakenteen monipuolisuus" "väestörakenteen moninaisuus" "kaupunginosan monimuotoisuus" "kaupunginosan monipuolisuus" "kaupunginosan moninaisuus"	kokemus kokea näkökulma näkökanta mielipide näkemys suhtautuminen suhtautua asenne kysely käsitys ajatella ajatus	asukkaat vuokra-laiset naapurusto naapurit yhteisö

länsimaisiin suurkaupunkeihin, joissa on uudistettu asukasrakenteeltaan huono-osaisiksi luonnehdittuja vanhoja asuinalueita. Mukaan valikoitui myös tutkimuksia uusista asuinalueista, jotka on suunniteltu sosiaalisen sekoittamisen hengessä. Maista eniten edustettuina ovat Iso-Britannia (11 artikkelia), Alankomaat (9), Australia (6), Yhdysvallat (4) ja Kanada (4). Suomeen sijoittuvia tutkimuksia on kolme.

Aineiston tuottamistapa on tyypillisesti strukturoitu tai puolistrukturoitu haastattelu (esim. Bosch & Ouwehand 2019; Stevenson ym. 2019) ja harvemmin laadulliseksi temaattiseksi tai syvälliseksi luonnehdittu haastattelu (esim. van Eijk 2011; Dhalmann 2013). Muutamissa tutkimuksissa aineisto on tuotettu etnografisesti havainnoimalla ihmisten kanssakäymistä alueella ja keskustelemalla heidän kanssaan (esim. van Eijk & Engbersen 2011; Levin ym. 2021). Ääneen ovat päässeet erilaiset asukasryhmät, kuten julkisissa vuokra-asunnoissa asuvat, omistusasujat, alueella pitkään asuneet ja sinne vastikään muuttaneet, eri sosiaaliluokkiin kuuluvat sekä erilaisten etnisten taustojen ja uskontojen mukaiset ryhmät.

Toiseksi tarkastelimme tutkimusten tavoitteita ja kysymyksiä, joista pääosa rakentui eri asiakasryhmien kokemusten erittelyyn ja usein niiden vertailuun. Niissä kysytään esimerkiksi, miten alueen kehittämisen jälkeen vuokra-asuntoihinsa palaavat ja sinne uusina omistusasujina muuttavat kokevat naapuruston (Shmaryahu-Yeshurun 2022; Rowe & Dunn 2015; Bretherton & Pleace 2011), miten toiseen asukasryhmään suhtaudutaan ja asennoidutaan (van Eijk 2011; Juvenius 2023), millai-

sia kokemuksia eri ryhmiin kuuluvilla on keskinäisistä naapurustosuhteistaan (Kleit & Carnegie 2011; Blokland & van Eijk 2010), miten alueiden arkkitehtuuri ja erilaiset tilat mahdollistavat tai eivät mahdollista asukasryhmien suhteiden rakentumista (esim. Tersteeg & Pinkster 2016), tai millaisia ovat sosiaalisen sekoittamisen tuottamien muutosten koetut seuraukset eri asiakasryhmille (esim. Manzo ym. 2008).

Eri asiakasryhmien kokemusten vertailut tuottavat osaltaan tärkeää tietoa siitä, miten sosiaalisessa sekoittamisessa ja moninaisuuden tavoittelussa on onnistuttu. Tästä syystä kohdensimme varsinaisen temaattisen analyysin (Braun & Clarke 2022) siihen, lisääkö politiikka tavoitteidensa mukaisesti asukkaiden kokemana eri asukasryhmien vuorovaikutusta, vai voiko se toimia jopa tavoitteidensa vastaisesti. Tähän kysymykseen liittyviä tutkimustuloksia paikansimme erityisesti 32 artikkelista, jotka muodostivat tarkemman temaattisen aineistokorpuksen (ks. lista näistä artikkeleista lähdeluettelossa). Taulukko 2 havainnollistaa artikkelien sisänoton ja poistamisen kriteerit ja määrät eri vaiheissa.

Temaattisessa analyysissä käsitteellitimme tutkimusten tulosten asettuvan akselille *läheisyys-ettäisyys*. Läheisyydellä tarkoitamme sitä, että asukkaat kokevat sosiaalisen sekoittamisen moninaistamistavoitteen mahdollistaneen eri asukasryhmien vuorovaikutusta, kun taas etäisyys viestii päinvastaisesta kokemuksesta. Analyysissä keskityimme erityisesti niihin tekijöihin, jotka jompaakumpaa kokemusta tuottavat. Tuloksena muodostimme kuusi teemaa, jotka avaamme seuraavassa luvussa:

Taulukko 2. Artikkelien seulonnan prosessi ja poistamisen perusteet.

Prosessin vaihe	Hakutuloksia	Poistettut	
	jäljellä	määrä	syy
Haut tietokannoista	548	-	-
Duplikaattien poisto	309	239	duplikaatit
Otsikoiden ja abstraktien sisällöllinen seulonta	71	238	ei käsittele asukkaiden kokemuksia tai näkökulmaa, puuttuu sosiaalisen sekoittamisen politiikka kontekstina, julkaistu ennen vuotta 2000 tai ei ole empiirinen analyysi
Koko tekstien tarkempi sisällöllinen seulonta	49	22	ei kiinnity sosiaalisen sekoittamisen politiikan seurauksiin asuinalueilla, eikä käsittele asukkaiden kokemuksia
Lähiluentaan mukaan otetut tekstit	49	17	keskiössä eivät ole eri asukasryhmien kokemukset ja/tai vertailut
Temaattiseen analyysivaiheeseen mukaan otetut tekstit	32		

ETÄÄNTYMISTÄ JA LÄHENTYMISTÄ

1. Keskiluokan suhde moninaisuuden etäisyyden ylläpitäjänä
2. Moraalisina rajoina ja erontekoina näyttäytyvä moninaisuus etäisyyden kasvattajana
3. Moninaisuus syrjivän etäisyyden tuottajana
4. Moninaisuus asukkaita toisiinsa lähentävän sosiaalisen pääoman lisääjänä
5. Moninaisuus stigman purkajana ja läheisyyteen perustuvan naapurustoidentiteetin rakentajana
6. Arkkitehtuuri ja tilallisuus etäisyyden ja läheisyyden mahdollistajana

Keskiluokan suhde moninaisuuteen etäisyyden ylläpitäjänä

Yksi sosiaalisen sekoittamisen taustajatus on, että keskiluokka käyttäisi poliittista vaikutusvaltaansa ja sosiaalista pääomaansa heikommassa sosiaaliökonomisessa asemassa olevien naapuriensa hyödyksi. August (2014b) pitää tätä myyttinä ja myös moni muu tutkimus kertoo keskiluokan vaikeasta suhteesta moninaisuuteen ja sekoittamiseen. Asuntonsa omistava keskiluokka näyttää usein vastustavan sosiaalista sekoittamista, pelkäävän asuntojensa hintojen laskua sen myötä ja mieltävän vuokralla asujat mahdollisina häiriön aiheuttajina (Bretherton & Pleace 2011; Ziersch ym. 2018). Keskiluokkaiset omistus-

asujat voivat myös olla sitä mieltä, että julkisesti tuettujen asuntojen asukkaat eivät ansaitse asua arvokkailla sijainneilla (Ziersch ym. 2018). Omat rajatut korttelit sekoitetuilla alueilla koetaan puolestaan ansaituiksi, koska asunnoista on maksettu korkeita hintoja (Davidson 2010).

Keskiluokan vaikeasta suhteesta moninaisuuteen kertoo myös erilaisuuden tunne suhteessa 'alempaan' yhteiskuntaluokkaan kuuluviin asukkaisiin ja suru naapurustossa olevan köyhyyden näkemisestä (Bosch & Ouwehand 2019). Alueen turvattomaksi kokeminen voi synnyttää omaan tilaan vetäytymistä ja muuttoaikeita alueelta pois (emt.). Makutottumuksetkin saattavat tuottaa tilallista vetäytymistä; esimerkiksi tyytymättömyys paikallisten kauppojen ja palvelujen tasoon vähentää niiden käyttöä ja siten mahdollisuuksia moninaisuuden kohtaamiseen (Bacqué ym. 2014).

Paikallisten lasten yhteinen koulu edesauttaisi kohtaamista, mutta keskiluokkaiset asukkaat saattavat epäröidä lastensa laittamista sinne. Kyse on arvokonfliktista, sillä yhtäältä lasten ajatellaan oppivan lähikoulussa paljon moninaisuudesta, mutta koulutausta saattaisi toisaalta vähentää lasten menestymismahdollisuuksia jatkossa (emt.). Lopulta sellaistenkin keskiluokkaisten asukkaiden, jotka arvostavat pyrkimystä moninaisuuteen, sosiaaliset verkostot voivat muotoutua alueella melko homogeenisiksi. Verkostot kun jakautuvat helposti luokan, etnisyyden ja koulutustason mukaan. (Blokland & van Eijk 2010.)

Moraalisina rajoina ja erontekoina näyttäytyvä moninaisuus etäisyyden kasvattajana

Toisaalta tutkimuksissa näkyi, että sosiaaliseen sekoittamiseen suhtaudutaan varauksellisesti sosioekonomisesta taustasta riippumatta asukkaiden vetäessä erilaisia rajoja suhteessa 'toisen kategorian' asukkaisiin (Smets & Snee 2017). Asukkaat saattavat kuvata 'toisia' negatiivisesti eri maailmoissa eläviksi: esimerkiksi omistusasunnoissa asuvia luonnehditaan itseään muita parempina pitäviksi (Tersteeg & Pinkster 2016).

Samassa sosiaalisesti sekoitetussa naapurustossa eläminen ilman henkilökohtaista, kohtaavaa vuorovaikutusta voi paradoksaalisesti kasvattaa etäisyyttä ja symbolisia rajoja eri ryhmien välillä (Davidson 2010; Levin ym. 2021; Jackson & Butler 2015; Watt 2022). Kun 'toiseksi' mielletty ryhmä on katseen kohteena kaduilla, kaupoissa ja puistoissa, ryhmästä voi tehdä etäisiä, ennakkoluulojen sävyttämiä havaintoja liittyen esimerkiksi luokka-asemaan, etnisyyteen ja elämäntyyliin (van Eijk 2011). Rajoja vahvistavat myös elämisen erilaiset rytmit esimerkiksi työsäkävien ja työelämän ulkopuolella olevien välillä (Meij ym. 2021). Alueen alkuperäiset asukkaat saattavat kokea itsensä 'oikeiksi' asukkaiksi ja suhtautua tulokkaisiin epäillen, luonnehtien heitä elämäntavaltaan erilaisiksi (Liu & Blunden 2020). Asumisajan pituudella on siten merkitystä sille, miten asukkaat näkevät naapuriensa kyvyn elää yhteisten sääntöjen mukaisesti. Kaiken kaikkiaan kysymys on lopulta moraalisten rajojen vetämisestä suhteessa 'toisina' pidettyihin alueen asukkaisiin. (Juvenius 2023.)

Moninaisuus syrjivän etäisyyden tuottajana

Osa asukkaista kokee moninaisen ympäristön turvattomaksi. Sekoittamispolitiikka ei välttämättä tuotakaan naapurustoja, joissa kaikki tuntuivat olevansa kotonaan, vaan voi joskus jopa lisätä koettua segregatiota ja syrjintää (Smets & Snee 2017). Esimerkiksi etniseen vähemmistöön kuuluvat asukkaat saattavat toivoa lähinaapureikseen samaan ryhmään kuuluvia, koska pelkävät rasistista häirintää 'moninaisemmissa' naapurustoissa, vaikka sinänsä kannattavat sosiaalista sekoittamista rasismien ehkäisykeinona. (Dhalmann & Vilkama 2009; Dhalmann 2013.)

Vuorovaikutus asukkaiden välillä voidaan myös kokea hierarkkiseksi, erilaisten valta-asetelmien läpäisemäksi ja siten syrjiväksi. Esimerkiksi eräässä tutkimuksessa havainnoiduissa alueen yhteisöohjelmien kokouksissa omistusasujat, jotka olivat usein valkoisia ja miehiä, dominoivat puheenvuoroiltaan kokouksia vaientaen näin alueella vuokralla asuvien, yleensä johonkin etniseen vähemmistöön kuuluvien naisten ääniä. Näin he pääsivät rakentamaan mieleistään julkista tilaa ja siellä sallittavaa 'kunnollista' käyttäytymistä. (August 2014b.) Hierarkkisesta asetelmasta kertoo myös se, kuinka asunonnomistajat uskovat toisinaan antavansa 'hyvän kansalaisen' roolimallin julkisesti tuettujen vuokra-asuntojen asukkaille (Ziersch ym. 2018).

Sosiaalisen sekoittamisen vakavia syrjiviä seurauksia ovat ihmisten pois siirtäminen kodeistaan moninaisemman asuinalueen rakentamisen ja segregoituneen alueen uudistamisen nimissä. Näitä prosesseja tarkastelevissa tut-

kimuksissa paikastaan siirretyt, usein vähävaraiset ihmiset kertovat vastentahtoisista muutoista sekä toimiviksi, yhteisöllisiksi ja elämäntavallisesti rikkaiksi kokemiensa naapurustojen hajottamisesta (August 2014a; Lucio ym. 2014; Levin ym. 2021; Watt 2022; Manzo ym. 2018).

Moninaisuus asukkaita toisiinsa lähentävän sosiaalisen pääoman lisäajana

Tutkimuksissa tulee esiin myös positiivisia kokemuksia sosiaalisesta sekoittamisesta. Joillekin keskiluokkaan kuuluville ihmisille moninaisuus on tavoiteltava, heidän omaa sosiaalista pääomaansa lisäävä asia ja liittyy haluan irtisanoutua hyväosaisten 'kuplassa' elämisestä (Bacqué ym. 2014; Bosch & Ouwehand 2019). Esimerkiksi lasten sosiaalisen pääoman vahvistumisen näkökulmasta 'todelliseen maailmaan' valmistautuminen, suvaitsevaisuuden vahvistuminen ja kulttuurinen vaihto koetaan myönteisenä (Darrah-Okike ym. 2020). Parempiosaisten asukkaiden lähtökohtaisesti myönteisen asennoitumisen sosiaalisen sekoittamisen tavoiteisiin on todettu olevan kriittinen tekijä tavoitteiden saavuttamisessa; heillä on tärkeä rooli esimerkiksi alueiden yhteisöllisyyden luomisessa (Rowe & Dunn 2015).

Moninainen ympäristö saattaa myös kohottaa joidenkin asukkaiden koettua statusta; keskiluokkaiset asukkaat voivat esimerkiksi saada sekoittuneella alueella korkeamman position kuin rikkaammilla alueilla (Bacqué ym. 2014). Myös jotkut vähävaraiset vuokra-asujat ovat kokeneet sosiaalisen pääomansa lisääntyvän, kun he ovat enemmän vuorovaikutuksessa omistusasujien kanssa

(Rowe & Dunn 2015). Joskus tämä voi ilmetä vain toiveiden tasolla, kuten maahan muuttaneiden asukkaiden odotuksina oppia valtakulttuurin kieltä ja tapoja (Dhalmann & Vilkkama 2009).

Moninaisuus stigman purkajana ja läheisyyteen perustuvan naapurustoidentiteetin rakentajana

Sosiaalisen sekoittamisen positiivisina koettuihin seurauksiin lukeutuu myös se, että kun aiemmin deprivoituneiksi ja segregoituneiksi määritellyt asuinalueet saneerataan ja näkyviä rajoja eri asumismuotojen välillä hälvennetään, alkuperäisten asukkaiden kokemaa eriarvoisuutta ja stigmaa voivat vähentää (Arthurson 2012; Atkinson & Kintrea 2001; Levin ym. 2021; Rowe & Dunn 2015; Kearns ym. 2013; Méreine-Berki ym. 2021). Aina kyse ei ole kuitenkaan eri asukasryhmien sosiaalisen sekoittamisen onnistumisesta. Asukkaat voivat arvostaa uudistetussa naapurustossaan erityisesti erilaisia fyysisiä parannuksia rakennuksiin ja puistoalueisiin, jotka olisi voitu tehdä ilman sosiaalista sekoittamistakin (Rowe & Dunn 2015; Shmaryahu-Yeshurun 2022).

Onnistumisena voidaan pitää myös joidenkin asukkaiden omaksumaa, moninaisuuteen perustuvaa naapurustoidentiteettiä, joka vahvistaa erilaisten ryhmien vuorovaikutusta ja vähentää ennakkoluuloja (Stevenson ym. 2019; 2020). Tällainen vaikutus haastaa 'ei minun takapihalleni' eli nimby-ajattelua: jos naapuruston identiteetti rakentuu moninaisuuden pohjalta, erilaisuus nähdään tervetulleena, ei vastustettava asiana. Asuinalueen moninaisuus voi myös rakentaa koko yhteisöstä vahvemman ja vahvistaa yhteyttä ja ym-

märrystä laajemminkin yhteiskunnassa (Ziersch ym. 2018). Viime kädessä onnistuminen edellyttää asukkaiden halua elää sekoittuneissa ympäristöissä ja kokea ne omikseen ja omalle elämäntavalleen sopiviksi (Juvenius 2023).

Arkkitehtuuri ja tilallisuus etäisyyden ja läheisyyden mahdollistajana

Lopulta sosiaalinen sekoittuminen ei synny vain asukkaiden toiminnan ja valintojen kautta. Oleellista on myös se, miten erilaisten fyysisten tilojen ja ympäristöjen koetaan tukevan tai estävän asukkaiden kohtaamisia ja myönteisiä naapurustosuhteita. Naapurustoissa, joissa omistusasunto- ja vuokra-asuntotalot erottuvat ulkonäöllisesti selvästi toisistaan, syntyy helposti erilaisuuden ja etäisyyden tunteita ja 'jakolinjoja' asukkaiden välille (Bretherton & Pleace 2011). Esimerkiksi erään asuinalueen korttelin asukkaat kategorisoituivat alakerran vuokra-asuntojen, yläkerran omistusasuntojen ja tornitalon vuokra-asuntojen asukkaisiin, jotka jakautuivat myös etnisen taustan mukaan. Kukin ryhmä kuvasi toisen ryhmän asukkaita eri maailmoissa eläviksi, mikä näkyi muun muassa siten, etteivät eri ryhmiin kuuluvien asukkaiden lapset leikkineet keskenään. Lisäksi etenkin vuokralaiset kokivat, ettei heitä kuultu korttelin asioissa. (Smets & Sneep 2008.) Asukasryhmiä toisistaan erottelevat tilat ja arkkitehtuuri ruokkivat siis ryhmien välisiä ennakkoluuloja ja tuottavat ulossulkevia käytäntöjä (Tersteeg & Pinkster 2016; Meij ym. 2021). Kun rakennukset eivät erotu toisistaan, myös jännitteitä koetaan olevan vähemmän. Tasa-arvoinen, erot hämärtävä arkkitehtoninen suunnittelu voi lieventää erityisesti omistusasujien ennakkoluu-

loja vuokralla asujia kohtaan (Bretherton & Pleace 2011).

Asuinrakennusten lisäksi koko alueen arkkitehtuuri ja yhteiset julkiset tilat sekä edistävät että estävät vuorovaikutusta ja moninaisuuden kohtaamista. Joissakin tapauksissa alueiden uudistaminen voi johtaa ulosulkevien tilojen rakentamiseen. Itsensä alempaan sosiaaliseen ryhmään sijoittavat saattavat kokea esimerkiksi purjehduslaiturien tai yksityisten kuntosalien olevan suunniteltu 'paremmalle väelle', joihin heillä ei ole asiaa (Tersteeg & Pinkster 2016; Watt 2022; Davidson 2010). Samoin vaikkapa alueen etniset kaupungit voidaan mieltää ainoastaan 'toisille' asukasryhmille kuuluviksi. Sen sijaan alueen puistot houkuttelevat usein esimerkiksi iän ja etnisen taustan suhteen moninaista kävijäkuntaa ilman, että minkään ryhmän koetaan dominoivan niissä oleskelua. Paikat, jotka houkuttelevat moninaista väkeä, voivatkin edesauttaa eri asukasryhmiin kuuluvien ihmisten vuorovaikutusta. Jo toisten ihmisten näkeminen ja havainnointi kaikille avoimessa samassa tilassa voi lisätä tuttuuden tunnetta ja vahvistaa yhteistä naapurustoidentiteettiä. (van Eijk & Engbersen 2011.)

JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kysyimme tässä kirjallisuuskatsauksessa, millaisena asukkaat kokevat asuinalueiden sosiaalisen sekoittamisen politiikan ja siihen liittyvän moninaisuuden tavoittelun erityisesti keskinäisen vuorovaikutuksen ja naapurustosuhteiden näkökulmasta. Jäsensimme kysymystä etäisyyden ja läheisyyden ja niiden tuottamisen tapojen näkökulmasta.

Tuloksemme osoittavat, että sosiaalisen sekoittamisen politiikka voi asukkaiden kokemana tavoitteidensa vastaisesti lisätä ryhmien välistä etäisyyttä, mutta onnistuessaan myös vahvistaa vuorovaikutusta.

Tarkastelemiemme tutkimusten lähtökohtia ja tuloksia luonnehtii pääasiassa kriittisyys sosiaalista sekoittamista ja sen tavoitteiden saavuttamista kohtaan. Toisaalta tulokset horjuttavat osittain kriittisessä tutkimuksessa vallinnutta erillisten sosiaalisen maailmojen 'teoriaa' eri ryhmiin kuuluvien asukkaiden välisestä etäisyydestä asuinalueilla (Bosch & Ouwehand 2019; Jackson & Butler 2015). Sekoittamisen ei tarvitse olla kaiken kattavaa tuottaakseen positiivisia vaikutuksia; 'eri maailmat' ja moninaisuuden arvostaminen voivat elää rinnakkain asuinalueilla. Arvostamisen syntymiseen ei tarvita välttämättä erityisen läheistä vuorovaikutusta, vaan se voi syntyä satunnaisten, esimerkiksi ostoskaduilla tai puistoissa tapahtuvien kohtaamisten kautta (ks. Sarkissian 1976). 'Toinen' tulee näin tutuksi tilallisissa, arkielämän käytännöissä (Jackson & Butler 2015).

Huonosti toteutettuna sosiaalinen sekoittaminen vahvistaa eri asukasryhmien välistä kokemuksellista etäisyyttä ja tuottaa vastakkainasetteluja ja eriarvoisuutta. Selkein eriarvoisuuden kokemus liittyy vastentahtoisiin muuttoihin uudistettavilta alueilta. Yleensä asukkaiden negatiiviset kokemukset eivät kuitenkaan liity sosiaalisen sekoittamisen ideaan sinänsä, vaan tapaan, jolla alueiden kehittämistä on tehty, kuten siihen, ettei kehittämistä ole tehty alueella aiemmin eläneiden asukkaiden vaan ennemminkin alueelle muuttavien kes-

kiluokkaisten ihmisten näkökulmasta (Arthurson ym. 2015).

Yksi katsauksemme keskeinen tulos on, että arkkitehtuuriltaan toisistaan selvästi eroavat asuinrakennukset ja korttelit vahvistavat koettuja raja-aitoja erityisesti vuokralla ja omistusasunnoissa asuvien välillä. Tässä mielessä sosiaalisen sekoittamisen politiikan voi ajatella onnistuvan vanhoja ja vakiintuneita alueita paremmin asuinalueilla, jonne asukkaat muuttavat suunnilleen samanaikaisesti, ja joilla vuokra- ja omistusasuntotalot eivät ole ulkoisesti merkittävästi erilaisia ja sijaitsevat lähellä toisiaan.

Osa katsauksemme tutkimuksista kyseenalaisti sen, että sosiaalinen sekoittaminen parantaisi huono-osaisimpien asukkaiden elämää. Sosiaalinen sekoittaminen ei itsessään vähennä taloudellista huono-osaisuutta, luo työllistymistä tai koulutusmahdollisuuksia tai ratkaise rakenteellista rasismia. Siksi sekoittamispolitiikan onnistumista asukkaiden kokemana tulee tarkastella laajemmassa kontekstissa, ei vain asuinalueiden sisällä tapahtuvana vuorovaikutuksena (Dhalmann & Vilka 2009; Davidson 2010; Méreine-Berk ym. 2021; Watt 2022). Erilaisten asukasryhmien hyvää tuottavan vuorovaikutuksen ideaan nojaavan diskurssin sijaan lähtökohdan pitäisi olla distributiivisuus eli nykyistä oikeudenmukaisempi resurssien jakaminen ja eri ryhmien välisen etäisyyden vähentäminen ensisijaisesti sitä kautta (Arbaci & Rae 2013).

Mitä tulee moninaisuuden käsitteeseen, se mainittiin tutkimuksissa usein, mutta käsitettä ei juurikaan määritelty teoreettisesti tai pohdittu tarkemmin sen sisältöä. Moninaisuus kiinnitettiin

sosiaalisen sekoittamisen politiikkaan itsestään selvänä periaatteena, jota vasten asukkaiden kokemuksia peilattiin siitä näkökulmasta, miten eri asukasryhmät ovat tai eivät ole vuorovaikutuksessa keskenään. Moninaisuus kytkettiin näin lähtökohtaisesti tiettyihin asukaskategorioihin, kuten keskiluokkisiin, omistusasujiin, vuokralla asujiin tai maahanmuuttajiin. Ongelmana on, että tällaiset, sinänsä perustellut tutkimusasetelmat eivät tavoita yksittäisten asukkaiden kokemuksia moninaisuudesta, kuten sitä, mitä muuta he ovat kuin esimerkiksi vuokra-asujia, keskiluokkaisia tai maahanmuuttajia. Myös tässä kirjallisuuskatsauksessa olemme olleet tämän kategorisoinnin 'vankeja'.

Kategoriat ovat lisäksi kulttuurisesti hierarkkisia, mikä tutkimuksissa tuotiinkin esiin. Sosiaalisesti sekoitetun asuinalueen asukkaat tulevat herkästi luonnehdituiksi esimerkiksi sekoittamisesta hyötyviin vähävaraisiin vuokralaisiin ja siihen positiivisesti kontribuoiiviin keskiluokkisiin omistusasujiin. Tällainen kategorisointi on ongelmallista myös, mikäli asuinalueita määritellään homogeenisiksi ja segregoituneiksi ja siten sosiaalisen sekoittamisen toimenpiteitä vaativiksi yksinomaan sen pohjalta. Tällöin asukkaiden moninaisuus ja sosiaalinen sekoittuneisuus esimerkiksi erilaisten kansallisuuksien ja elämäntapojen osalta voi jäädä huomioon ottamatta (Manzo ym. 2008). Sosiaalisen sekoittamisen politiikka kaipaisikin uudelleen ajattelua sen suhteen, millaisiin asukasryhmien kategorisointeihin ja moninaisuusajatteluun se lopulta perustuu.

Sekoittamispolitiikan tavoitteiden mukaiseen alueiden uudistamiseen ei si-

nällään aina tarvittaisi asukkaiden osittaiseen vaihtamiseen perustuva sosiaalista sekoittamista. Toisinaan ulkoapäin segregoituneeksi määrittyvä, 'liian' homogeeninen naapurusto saattaa nimittäin asukkaiden omasta näkökulmasta olla toimiva, kulttuurista ja elämäntavallista moninaisuutta arvostava asuinpaikka (Mäki ym. 2023). Lisäksi asuminen lähellä muita, samankaltaisessa asemassa olevien kanssa voi tuoda turvaa esimerkiksi rasistista häirintää vastaan (Dhalmann & Vilka 2009). Tällaisten alueiden uudistaminen edellyttäisi siis pikemminkin talojen ja ympäristöjen kohentamista, mikä osaltaan vähentäisi myös alueiden stigmatisoitumisen riskiä (Rowe & Dunn 2015).

Suomen osalta katsauksen tulokset heittäivät muutamia tärkeitä huomioita. Täällä kansallisen asuntopolitiikan tavoitteena ovat olleet sekoittuneet asuinalueet ja segregaaion ehkäisy. Poliittikka on ollut myös julkisen sektorin ohjauksessa. Sitä on tukenut laajempi hyvinvointivaltioajattelu, joka on pyrkinyt kansalaisten yhdenvertaisuuteen lieventämällä eriarvoisuutta koulutuksellisella tasa-arvolla, kattavilla julkisilla palveluilla, tuloeroja tasaamalla ja erilaisilla asumisen tuen keinoilla. Tällä hetkellä nämä ideaalit osoittavat kuitenkin murtumisen merkkejä, kun yksilön omaa vastuuta korostavat, hyvinvointivaltion perusteita rapauttavat äänenpainot ovat voimistuneet. Esimerkiksi asumistukeen kohdentuneet viimeaikaiset leikkaukset sekä yhteiskunnan tueman ARA-asuntotuotannon vähentäminen ja vapaarahoitteisen tuotannon edistäminen (Kaakinen 2023) voivat viedä kehitystä siihen suuntaan, että sosioekonomisesti heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten mahdollisuudet

tehdä valintoja asumisensa ja asuinalueensa suhteen heikentyvät entisestään. Tämä puolestaan lisää etäisyyttä ja eriarvoisuutta eri ryhmien välillä ja saattaa voimistaa alueellista segregaatiokehitystä. Myös sosiaalisen sekoittamisen periaatteesta on paikoin luovuttu, mikä näkyy joillakin uusilla asuinalueella asutokantojen yksipuolisuutena (Pelsmakers ym. 2021).

Toisaalta esimerkiksi Helsingin kaupunki pyrkii ottamaan segregaaion eri ulottuvuudet suunnitelmatasolla huomioon. Muun muassa asuinalueiden välisiin voimistuneisiin eroihin on vastattu laajoilla lähiörakennusohjelmilla (Nevalainen 2024). Uudistuksiin liittyä kuitenkin katsauksessamme esiin tullut riski asukkaiden välisten etäisyyksien ja eriarvoisuuden lisääntymisestä, jos asukkaita ei oteta mukaan prosesseihin riittävästi tai prosessit ovat luonteeltaan epädemokraattisia ja niissä korostuvat vain tiettyjen asukasryhmien tarpeet (Niemi ym. 2024). Juuri tällaisten kehityskulkujen vahvistumisen vuoksi tuloksillamme on annettavaa myös suomalaiselle keskustelulle sosiaalisesta sekoittamisesta ja siihen liittyvästä moninaisuuden tavoittelusta.

Menetelmällisesti tarkastelemamme tutkimukset olivat varsin samankaltaisia perustuessaan valtaosin kysely- ja haastatteluaineistoihin. Tämä haastaa moninaisuutta sosiaalisen sekoittamisen tutkimuksen lähtökohtana. Tällaisiin aineistoihin valikoituu herkästi vain tietynlaisia, usein valta-asemassa olevia asukasryhmiä. Moninaisuuden huomiointi tutkimusasetelmissa vaatii panostusta tutkimukseen osallistuvien asukkaiden rekrytointiprosesseihin. Tutkimus hyötyisi myös asetelmista,

joissa eri asukasryhmiä tuotaisiin yhteen ryhmähaastatteluihin tai muihin tilaisuuksiin keskustelemaan naapurustostaan ja kehittämään sitä. Tällainen asetelma voisi rikkoa osallistujien mielikuvia eri asukasryhmistä ja näiden ryhmien erilaisuudesta (ks. Juvenius 2023), lisätä moninaisuuden arvostusta ja vahvistaa läheisyyttä eri ryhmien välille.

TEMAATTISEN ANALYYSIN AINEISTO

- Arthurson, Kathy (2012) *Social Mix and the City: Challenging the Mixed Communities Consensus in Housing and Urban Planning Policies*. Collingwood: CSIRO Publishing.
- Atkinson, Rowland & Kintrea, Keith (2001) Disentangling Area Effects: Evidence from Deprived and Non-deprived Neighbourhoods. *Urban Studies* 38 (12), 2277–2298. <https://doi.org/10.1080/00420980120087162>
- August, Martine (2014a) Challenging the rhetoric of stigmatization: The benefits of concentrated poverty in Toronto's Regent Park. *Environment and Planning A: Economy and Space* 46 (6), 1317–1333. <https://doi.org/10.1068/a45635>
- August, Martine (2014b) Negotiating social mix in Toronto's first public housing redevelopment: Power, space and social control in Don Mount Court. *International Journal of Urban and Regional Research* 38 (4), 1160–1180. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12127>
- Bacqué, Marie Hélène & Charmes, Eric & Vermeersch, Stéphanie (2014) The middle class 'at home among the poor' – how social mix is lived in Parisian suburbs: Between local attachment and metropolitan practices. *International Journal of Urban and Regional Research* 38 (4), 1211–1233. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12130>
- Blokland, Talja & van Eijk, Gwen (2010) Do people who like diversity practice diversity in neighbourhood life? Neighbourhood use and the social networks of 'diversity-seekers' in a mixed neighbourhood in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36 (2), 313–332. <https://doi.org/10.1080/13691830903387436>
- Bosch, Eva M & Ouwehand, André L (2019) At home in the oasis: Middle-class newcomers' affiliation to their deprived Rotterdam neighbourhood. *Urban Studies* 56 (9), 1818–1834. <https://doi.org/10.1177/0042098018777462>
- Bretherton, Joanne & Pleace, Nicholas (2011) A difficult mix: Issues in achieving socioeconomic diversity in deprived UK neighbourhoods. *Urban Studies* 48 (16), 3433–3447. <https://doi.org/10.1177/0042098010396233>
- Darrah-Okike, Jennifer & Harvey, Hope & Fong, Kelley (2020) "Because the world consists of everybody": Understanding parents' preferences for neighborhood diversity. *City & Community* 19 (2), 374–397. <https://doi.org/10.1111/cico.12445>
- Davidson, Mark (2010) Love thy neighbour? Social mixing in London's gentrification frontiers. *Environment and Planning A: Economy and Space* 42 (3), 524–544. <https://doi.org/10.1068/a41379>
- Dhalmann, Hanna (2013) Explaining ethnic residential preferences: The case of Somalis and Russians in the Helsinki metropolitan area. *Housing Studies* 28 (3), 389–408. <https://doi.org/10.1080/02673037.2013.759178>
- Dhalmann, Hanna & Vilkkama, Katja (2009) Housing policy and the ethnic mix in Helsinki, Finland: Perceptions of city officials and Somali immigrants. *Journal of Housing and the Built Environment* 24 (4), 423–439. <https://doi.org/10.1007/s10901-009-9159-8>
- Jackson, Emma & Butler, Tim (2015) Revisiting 'social tectonics': The middle classes and social mix in gentrifying neighbourhoods. *Urban Studies* 52 (13), 2349–2365. <https://doi.org/10.1177/0042098014547370>
- Juvenius, Jutta (2023) Well-behaved owners and troublesome tenants? How dense social mixing shapes housing communities and dispels prejudices. *Housing, Theory and Society* 41 (1), 110–126. <https://doi.org/10.1080/13691830903387436>

- org/10.1080/14036096.2023.2264311
- Kearns, Ade & McKee, Martin J & Sautkina, Elena & Cox, Jennifer & Bond, Lyndal (2013) How to mix? Spatial configurations, modes of production and resident perceptions of mixed tenure neighbourhoods. *Cities* 35, 397–408. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2013.03.005>
- Kleit, Rachel Garshick & Carnegie, Nicole Bohme (2011) Integrated or isolated? The impact of public housing redevelopment on social network homophily. *Social Networks* 33 (2), 152–165. <https://doi.org/10.1016/j.socnet.2011.01.001>
- Levin, Iris & Kainer Persov, Nava & Arthurson, Kathy & Ziersch, Anna (2021) Social mix in context: Comparing housing regeneration programs in Australia and Israel. *Journal of Urban Affairs* 44 (3), 361–379. <https://doi.org/10.1080/07352166.2021.1904783>
- Liu, Edgar & Blunden, Hazel (2020) Cultural diversity and sensitivity in public estate renewals: Evidence from an Australian longitudinal study. *Housing Studies* 35 (6), 1004–1024. <https://doi.org/10.1080/02673037.2019.1644296>
- Lucio, Joanna & Hand, Laura & Marsiglia, Flavio (2014) Designing hope: Rationales of mixed-income housing policy. *Journal of Urban Affairs* 36 (5), 891–904. <https://doi.org/10.1111/juaf.12090>
- Manzo, Lynne C. & Kleit, Rachel G. & Couch, Dawn (2008) “Moving three times is like having your house on fire once”: The experience of place and impending displacement among public housing residents. *Urban Studies* 45 (9), 1855–1878. <https://doi.org/10.1177/0042098008093381>
- Meij, Erik & Haartsen, Tialda & Meijering, Louise (2021) The time and place of social mixing: Everyday rhythms of long-term residents and newcomers in a Dutch neighborhood. *Environment and Planning C: Politics and Space* 39 (8), 1809–1826. <https://doi.org/10.1177/2399654421997410>
- Méreiné-Berki, Boglárka & Málóvics, György & Cretan, Remus (2021) “You become one with the place”: Social mixing, social capital, and the lived experience of urban desegregation in the Roma community. *Cities* 117, 103302. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103302>
- Rowe, Daniel J. & Dunn, James R. (2015) Tenure-mix in Toronto: Attitudes and experience in the Regent Park community. *Housing Studies* 30 (8), 1257–1280. <https://doi.org/10.1080/02673037.2015.1013091>
- Shmaryahu-Yeshurun, Yael (2022) In the name of “social mixing”: The privatization of public housing to non-governmental organizations. *Journal of Urban Affairs* 44 (3), 343–360. <https://doi.org/10.1080/07352166.2021.1950545>
- Smets, Peer & Sneep, Karin (2017) Tenure mix: Apart or together? Home-making practices and belonging in a Dutch street. *Journal of Housing and the Built Environment* 32, 91–106. <https://doi.org/10.1007/s10901-015-9493-y>
- Stevenson, Clifford & Easterbrook, Matthew & Harkin, Lydia & McNamara, Niamh & Kellezi, Blerina & Shuttleworth, Ian (2019) Neighborhood identity helps residents cope with residential diversification: Contact in increasingly mixed neighborhoods of Northern Ireland. *Political Psychology* 40 (2), 277–295. <https://doi.org/10.1111/pops.12510>
- Stevenson, Clifford & Costa, Sebastiano & Easterbrook, Matthew J. & McNamara, Niamh & Kellezi, Blerina (2020) Social cure processes help lower intergroup anxiety among neighborhood residents. *Political Psychology* 41 (6), 1093–1111. <https://doi.org/10.1111/pops.12667>
- Tersteeg, Anouk K. & Pinkster, Fenne M. (2016) “Us Up Here and Them Down There”. How design, management, and neighbourhood facilities shape social distance in a mixed-tenure housing development. *Urban Affairs Review* 52 (5), 751–779. <https://doi.org/10.1177/1078087415601221>
- Van Eijk, Gwen (2011) ‘They eat potatoes, I eat rice’: Symbolic boundary making and space in neighbour relations. *Sociological Research Online* 16 (4), 22–33. <https://doi.org/10.5153/sro.2471>
- Van Eijk, Gwen & Engbersen, Radboud (2011) Facilitating ‘light’ social interactions in public space: A collaborative study in a Dutch urban renewal neighbourhood. *Journal of Urban Regeneration and Renewal* 5 (1), 35–50. <https://doi.org/10.1080/14036096.2023.2264311>

- org/10.69554/fsey1792
- Watt, Paul (2022) Displacement and estate demolition: Multi-scalar place attachment among relocated social housing residents in London. *Housing Studies* 37 (9), 1686–1710. <https://doi.org/10.1080/02673037.2020.1867081>
- Ziersch, Anna & Arthurson, Kathy & Levin, Iris (2018) Support for tenure mix by residents local to the Carlton Housing Estate, Melbourne, Australia. *Housing Studies* 33 (1), 58–76. <https://doi.org/10.1080/02673037.2017.1344201>
- MUU KIRJALLISUUS**
- Andersson, Roger, BråmÅ, Åsa & Holmqvist, Emma (2010) Counteracting segregation: Swedish policies and experiences. *Housing Studies* 25 (2), 237–256. <https://doi.org/10.1080/02673030903561859>
- Antikainen, Janne & Laakso, Seppo & Lönnqvist, Henrik & Pyykkönen, Sinikukka & Soininvaara, Ilppo (2017) Asuntopolitiikan kehittämiskohteita. Helsinki: Eduskunnan tarkastusvaliokunnan tutkimuksia 1/2017.
- Arbaci, Sonia & Rae, Ian (2013) Mixed-tenure neighbourhoods in London: Policy myth or effective device to alleviate deprivation? *International Journal of Urban and Regional Research* 37 (2), 451–479. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2012.01145.x>
- Arthurson, Kathy & Levin, Iris & Ziersch, Anna (2015) What is the meaning of 'social mix'? Shifting perspectives in planning and implementing public housing estate redevelopment. *Australian Geographer* 46 (4), 491–505. <https://doi.org/10.1080/00049182.2015.1075270>
- Braun, Victoria & Clarke, Victoria (2022) *Thematic Analysis: A Practical Guide*. Los Angeles: Sage.
- Caesar, Carl & Kopsch, Fredrik (2018) Municipal land allocations: A key for understanding tenure and social mix patterns in Stockholm. *European Planning Studies* 26 (8), 1663–1681. <https://doi.org/10.1080/09654313.2018.1484427>
- Galster, George (2007) Neighbourhood social mix as a goal of housing policy: A theoretical analysis. *European Journal of Housing Policy* 7 (1), 19–43. <https://doi.org/10.1080/14616710601132526>
- Galster, George C. & Friedrichs, Jurgen (2015) The Dialectic of neighbourhood social mix: Editors' introduction to the special issue. *Housing Studies* 30 (2), 175–191. <https://doi.org/10.1080/02673037.2015.1035926>
- Hess, Daniel Baldwin & Tammaru, Tiit & van Ham, Maarten (2018) Lessons learned from a pan-European study of large housing estates: Origin, trajectories of change and future prospects. Teoksessa Daniel Baldwin Hess & Tiit Tammaru & Maarten van Ham (toim.) *Housing Estates in Europe: Poverty, Ethnic Segregation and Policy Challenges*, 3–31.
- Kaakinen, Juha (2023) Asunto- ja sosiaalipolitiikan kohtalonyhteys: Asumistuen tapaus. Alusta. <https://www.tuni.fi/alustalehti/2023/10/02/asunto-ja-sosiaalipolitiikan-kohtalonyhteys-asumistuen-tapaus/> Luettu 21.2.2025.
- Kortteinen, Matti (2022) Alueellinen sekoittaminen ja sosiaalinen kestävyys: Tutkimuskatsaus ja keskustelualoite. Turku: Turun yliopisto.
- Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari (2015) Segregation aika. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (6), 562–574.
- Lees, Loretta (2008) Gentrification and social mixing: Towards an inclusive urban renaissance? *Urban Studies* 45 (12), 2449–2470. <https://doi.org/10.1177/0042098008097099>
- Levin, Iris & Arthurson, Kathy & Ziersch, Anna (2014) social mix and the role of design: Competing interests in the Carlton public housing estate redevelopment, Melbourne. *Cities* 40, 23–31. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2014.04.002>
- Mäki, Jenni & Kuoppakangas, Päivikki & Juuhila, Kirsi & Ranta, Johanna & Karjalainen, Rosa (2023) ”Et se oli hyvin poikkeuksellinen paikka asua”: Purettavasta asuinyhteisöstä uusiin koteihin. Tampere: Tampere University.
- Munn, Zachary & Peters, Micah & Stern, Cindy & Tufanary, Catalin & McArthur, Alexa & Aromataris, Edoardo (2018) Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Medical Research Methodology* 18 (1), 143–154. <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>

- Nevalainen, Jaana (2024) Havainnot vuosina 2020–2022 toteutetusta Lähiöohjelmasta. *Yhdyskuntasuunnittelu* 61 (2), 6–10. <https://doi.org/10.33357/ys.142604>
- Niemi, Veera & Perälä, Riikka & Juhila, Kirsi & Ilmoniemi, Mikko & Mäki, Jenni (2024) Suuntaviivoja kestäväan kaupunkikehitykseen sosiaalityön ja kaupunkitutkimuksen väliseltä sillalta. *Janus* 32 (3), 319–327. <https://doi.org/10.30668/janus.142722>
- Nupponen, Terttu (2001) Sosiaalinen näkökulma lähiöuudistuksessa: Karttoitus sosiaalisen parantamisen tehtävistä ja kuntien sosiaalitoimen osallisuudesta valtion asuntorahaston ja kuntien lähiöuudistusprojekteissa 1990-luvun lopulla. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Pelsmakers, Sofie & Saarimaa, Sini & Vaattovaara, Mari (2021) Avoiding macro mistakes: Micro-homes in Finland today. *Nordic Journal of Architectural Research* 3, 92–127.
- Pull, Emil & Richard, Åse (2019) Domicide: Displacement and dispossession in Uppsala, Sweden. *Social & Cultural Geography* 22 (4), 545–564. <https://doi.org/10.1080/14649365.2019.1601245>
- Rasinkangas, Jarkko & Rosengren, Katriina & Ruonavaara, Hannu (2023) Asuntokannan sekoittaminen alueellisen eriytyneen ehkäisykeinona: Analyysi 20 Suomen suurimmasta kaupungista. *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (4), 357–370.
- Rosengren, Katarina & Rasinkangas, Jarkko, & Ruonavaara, Hannu (2023) Awareness of segregation in a welfare state: A Finnish local policy perspective. *Housing Studies* 40 (1), 253–274. <https://doi.org/10.1080/02673037.2023.2269114>
- Sarkissian, Wendy (1976) The idea of social mix in town planning: An historical review. *Urban Studies* 13 (3), 231–246. <https://doi.org/10.1080/00420987620080521>
- Seemann, Anika (2021) The Danish ‘ghetto initiatives’ and the changing nature of social citizenship, 2004–2018. *Critical Social Policy* 41 (4), 586–605. <https://doi.org/10.1177/0261018320978504>
- Smets, Peer & Salman Ton (2008) Countering urban segregation: Theoretical and policy innovations from around the globe. *Urban Studies* 45 (7), 1307–1332. <https://doi.org/10.1177/0042098008090676>
- Tunström, Moa & Anderson, Timothy & Perjo, Liisa (2016) Segregated Cities and Planning for Social Sustainability: A Nordic Perspective. Stockholm: Nordregio working paper 3/2016.
- Vaattovaara, Mari & Joutsiniemi, Anssi & Kortteinen, Matti & Stjernberg, Mats & Kemppainen, Teemu (2018) Experience of a preventive experiment: Spatial social mixing in post-world war II housing estates in Helsinki, Finland. Teoksessa Daniel Baldwin Hess & Tiit Tammaru & Maarten van Ham (toim.) *Housing Estates in Europe: Poverty, Ethnic Segregation and Policy Challenges*. Cham: Springer Nature, 215–240.
- Vaattovaara, Mari & Kortteinen, Matti (2012) Segregaatiosta ja sen inhimillisestä ja yhteiskunnallisesta kärsimyksestä. *Talous & Yhteiskunta* 3, 61–66.
- Valtioneuvosto (2021) Valtioneuvoston selonteko asuntopoliittinen kehittämissuunnitelma vuosiksi 2021–2028. Helsinki: Valtioneuvosto.
- Wacquant, Loïc (2008) *Urban outcasts: Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Cambridge: Polity Press.
- Vilkama, Katja & Högnabba, Stina & Pernelius, Venla & Henriksson, Riikka (toim.) (2023) Segregaation ennalta ehkäiseminen ja lieventäminen Helsingin kaupungissa. Helsinki: Helsingin kaupunki, muistioita 1/2023.
- Wilson, William Julius (1987) *The Truly Disadvantaged: The Inner City, the Underclass, and Public Policy*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ympäristöministeriö (2008) *Lähiöistä Kaupunginosiksi. Lähiöohjelma 2008–2011*. Helsinki: Ympäristöministeriön raportteja 17/2008.

Rahoitus

Tutkimus on osa sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaa tutkimushanketta ”Segregaation ja asunnottomuuden vastainen asumissosiaalinen työ haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten asumis- ja palvelupoluilla” (SEGRA).

English Summary

Kirsi Juhila & Mikko Ilmoniemi & Veera Niemi & Riikka Perälä & Jarkko Rasinkangas: Residents' Experiences of Social Mixing and Diversification in Neighbourhoods: Distancing and Closing

Social mixing refers to the placement of different types of housing with different tenure relationships in urban neighbourhoods, which would bring together residents of diverse socioeconomic statuses, ages, and backgrounds, thereby increasing their interactions. This literature review article examines how residents experience this policy from the perspective of their mutual interactions. A total of 32 studies were selected for the analysis, in which experiences of pre-categorised resident groups, such as owner-occupiers and renters or those belonging to different social classes or ethnic groups, are compared. Experiences range from distancing to closing, meaning that social mixing policy can, contrary to its goals, increase the distance between groups, but when successful, it can also produce and strengthen closer interactions. Ultimately, residents' experiences are crucial in determining the success of social mixing policy, making the study's findings relevant for policy evaluation and development.